TÜRKİYE KOMÜNİST PARTİSİ
VE İLERİ GENÇLİK BİRLİĞİ
DÂVALARI İLE İLGİLİ
YAYINA CEVAP

SAVCI KONUŞTU SÖZ SANIĞINDIR

MİHRİ BELLİ

SAVCI KONUŞTU
SÖZ SANIĞINDIR

Mihri Belli

SAVCI KONUŞTU SÖZ SANIĞINDIR

Başnur Matbaası, Ankara
Temmuz, 1967

BİR

SAVCI KONUŞTU — SÖZ SANIĞINDIR

1945 Yılının güneşli bir Haziran sabahı. İstanbul Bir Numaralı Sıkı Yönetim Mahkemesinin bulunduğu Tophanedeki binanın çevresini sivil polisler, askerler sarmışlar. Mahkeme salonunun kapıları tutulmuş. İLERİ GENÇLİK BİRLİĞİ adındaki antifaşist öğrenci meslek örgütünün ilk duruşması yapılacaktır.

İçeride elli üniversiteli genç, sanık sıralarındadırlar. Başları tıraşlı; yüzler, dokuz ay süren polis tahkikatı süresince, Birinci Şubenin karanlık hücrelerinde, gün ışığından yoksun yatmış olanların yüzleri gibi: uçuk benizli. Dokuz ay hücre, 1945'de rekordur. Gün gelecek, Türkiyede demokrasicilik oyununa başlanacak, iki parti, C. H. P. ile D.P. aralarında Amerikaya yaranma ve gericiliğe taviz yarışına girişecekler ve 1950'de birincisi yarışı kaybedecek, D.P.'nin iktidara geçmesiyle anti-kemalist karşı-devrim perçinlenecek, ve o zaman fikirlerinden ötürü Emniyet Müdürlüğü hücrelerinde adam

yatırma süresi yirmi dört aya çıkarılacak, rekor kırılacaktır.

Ama o günler daha gelmemiştir, ve dokuz ay henüz rekordur, ve sanıklar, 1950'lerde olacağı gibi, Harbiye koridorlarında Amerikan üniformalı tüyü bozuk yabancıların önünden geçit resmi yaptırılarak mahkemeye getirilmiş değillerdir. Böyle şeyler altı yedi yıl sonra olacaktır. 1945'de ne de olsa Türk-Türke sayılırız henüz.

Evet elli üniversiteli genç mahkeme salonunda sanık sıralarındadırlar. İçeri dolan Haziran sabahının güneşi gözleri kamaştırıyor. Güneş - birçoklarının uzun aylardan beri görmedikleri şey.

Dışarıda analar, babalar geri çevriliyorlar. "Yargılama gizli yapılacak" deniyor onlara. Oysa mahkeme henüz gizlilik kararı almış değildir.

İçeride duruşma başlamıştır. Sırası gelince savcı doğruluyor, yargılamanın gizli olmasını istiyor. Savcının bu tutumu geleneğe uygundur. Bu cinsten siyasi davalarda savcılar hep gizlilik kararı istemişlerdir. Elli üniversitelinin tümü gizliliğe karşıdırlar: "Yargılama açık olsun, bizim Türk halkından gizliyecek bir şeyimiz yok, alnımız açıktır" diyorlar. Ama mahkeme savcının isteğini kabul edecektir ve İleri Gençlik Birliği davasının duruşmaları milletin gözünden gizli, kapalı kapılar ardında yapılacaktır. Bu da geleneğe uygundur. Türkiyede bu cinsten siyasi davaların tümünde mahkemeler savcıların gizlilik isteğine uymuşlardır.

Aradan yirmi iki yıl, nerdeyse çeyrek yüzyıl geçiyor. Birgün bakıyoruz ki, bağnazlıkla gizlilikten yana olan savcılarımızdan birinin silueti duvar

afişlerinde! Dansözlerin, şarkıcıların resimlerini taşıyan içkili gazino afişleri arasından bize bir karış boyunda puntolarla "Yeni Gazete"de çıkacak olan "İFŞA EDİYORUM" başlıklı tefrikanın reklamı en sansasyonel biçimde yapılıyor!

Tefrika yayınlanıyor, okuyoruz: Ağır başlı bir hukukçu incelemesinden çok, okuyucunun merakını gıdıklama amacını güden, James Bond romanları havasında kaleme alınmış bir yazı. Dayandığı arşiv besbelli ki pek zengin, ama ne yazık ki okuyucuyu bu konu üzerinde gereği gibi aydınlatacak değerde, gerçeği yansıtan bir inceleme niteliği taşımaktan çok uzak. Konuyu ele alış açısı ve şecaat arzetmeler bir yana, gerçeğe aykırı çok şey var söylenenlerde.

Yargılama ya açık olur, ya gizli. Açıksa, iddia da, müdafaa da halkın, basının önünde ileri sürülür. Yetkili mahkeme, usulü gereğince gizlilik kararı almışsa, o zaman iki taraf da sözlerini dışarıda genel oya iletemez. Savcı için aleniyet, sanık için gizlilik gibi acaip bir emsâle rastlanmamaktadır hukuk tarihinde.

İleri Gençlik Birliği davasını Türk halkından gizli tutmak için çırpınanlar bugün ortalıkta konuştuklarına göre, başından beri açıklıktan yana olanların da bir çift söz etmesini doğal karşılamak gerek. İddia makamı konuştu; müdafaayı da dinlemelidir Türk halkı.

İleri Gençlik Birliği davasının elli sanığından biri bendim. Ayrıca 1951-1954 Türkiye Komünist Partisi (T.K.P.) tahkikatında kovuşturmaya uğrayan 168 kişi arasında da vardım. Burada bu sıfatla

konu üzerinde kendi öz görüşlerimi ileri sürmenin gereğini duymaktayım. Başından beri "millet herşeyi duysun öğrensin" diyenlerden biri de ben olduğuma göre, burada konu üzerinde konuşmakla, hiç değilse, tefrika yazarı, eski savcı gibi çelişkili bir duruma düşmemekteyim.

BİZ "ESKİLER"

Bugünkü ortamda böyle bir yazıyı yayınlamaya kalkışmanın bazı sakıncaları olduğunu bilmez değilim. Biz "Eskiler"in çok özel, çok ilginç bir durumumuz vardır Yıllar boyu hakkımızdaki en olumlu yargı, erken öten horoz sayılmak olmuştur. Tek parti zamanında da, çok partili düzende de kötü kişi olarak bakılmıştır bizlere. Türlü haller gelmiştir başımıza. On yıllık Menderes devrinin hemen hemen tümünü hapislerde, sürgünlerde geçirmiş olanlarımız çoktur. Besbelli ki bizim alınyazımızda aforozdan kurtulmak, itibarlı sosyalist sayılmak yok. Meğer ki Türkiyenin göklerinden sisler kalka ve ak koyunla kara koyun iyice ayırt edile.

27 Mayıs gelir. Birkaç gün önce Menderesin siyasi polisi bize ay içinde sürüleceğimizi tebliğ etmiştir. Sürgün kalkar, seviniriz. Birkaç ay geçer. Bu yeni gelen subaylar besbelli ki iyi niyetli kimseler, diye düşünürüz. Biz de görüşlerimizi kaleme alsak deriz. Ve çıkacak olan bir dergiye bir yazı yazarız. Yazıda öz olarak: "Elinize fırsat geçmiştir. Kaçırmayasınız. Bir toprak reformcuğu yapasınız. Türk köylüsü devrimci aydının elinden toprak alsın, devrimin kendi yararına somut sonuçlarını kendi gö-

züyle görsün. Bir daha Menderes gibilerini seçmiyecektir. Köy emekçisi sizi tarih boyunca hayırla anacaktır" deriz. Tepki umduğumuz gibi olmaz. Dergi daha matbaadayken toplatılır ve dergi ile ilgili kim var kim yok, Birinci Şubenin hücrelerini boylarız. Aylarca yatarız o hücrelerde. Ama biz gene kimseye küsmeyiz. Davranışları, olayları, kişisel açıdan değil, tarihsel ortam içinde değerlendirme çabasındayız biz. 27 Mayıs, onu hazırlayanların birçoğunun iradeleri dışında birşeyler depreştirmiştir Türkiyede. Toplumdaki birikim bir ölçüde dışa vurmuştur. 27 Mayıs'tan sonraki Türkiye artık eski Türkiye değildir.

Evet biz "Eskilerin" durumu çok ilginçtir. Şimdi kalkıp da kendi imzamızla "Allah Birdir" diye yazsak, profesör ünvanlı bir bilirkişi çıkar "Bakın, bir (1) sayısı çekicin sapına ne kadar benziyor! Hani bunun orağı?" der ve biz "orak-çekiç resmi çizerek 142'inci maddeyi ihlâlden" mahkemeye veririz.

Oysa bizim söylediklerimiz öyle pek korkunç şeyler değildir. Ancak, ta başından beri tutarlı bir çizgiyi izleme ve devrimci bilincimizle yaşantımızı bağdaştırma çabasında olduğumuzdan, bizim sözümüz kimi yerde ağırlık taşır; kimi yerde de ağır gelir : Biz bilime ve Türkiyenin gerçeklerine uygun konuşma, hem oportünizmden, hem sol gevezeliklerden kaçınma çabasındayız. Bir de entelektüel dürüstlükten ayrılmama ve de tutarlı olma çabasında. Biz Türkiyenin çalışan insanının toplumumuzdaki güçler dengesinde "ağırlığını hakkıyla koyabilmesi" için, emekçileri bilinçlendirme ve örgütlendirme ve genç militan kadrolar yetiştirme işini

ana görev sayan ve klasik particilik geleneklerinden uzak durmasını bilen, gerçek bir sosyalist örgüt kurmanın şart olduğunu söyleriz. Biz Türk toplumunu doğru yorumlamayı, toplumumuzdaki sınıf, zümre ve kurumları, devrim açısından soğru değerlendirmeyi savunuruz. Sosyalizme başka türlü varılamaz deriz. Bu yüzden de Türk toplumunun hemen önündeki devrimci görevi yerine getirebilmemiz için, her şeyden önce emperyalizmin sömürü alanı olmaktan kurtulmamız ve işbirlikçileri etkisiz duruma getirebilmemiz için tüm yurtseverler omuz omuza vermelidirler deriz. Tüm millici güçler, ayrı ayrı kimlikleriyle, karşılıklı saygı havası içinde, emperyalizme ve yerli ortaklarına karşı Devrimci Milli Güçbirliğini kuralım deriz.

Karşılık, dostun düşmanın bizi yasa-dışı bırakmasıdır. Türkiyede adamı yasa-dışı bırakma, Amerikan emperyalizminin bir numaralı ideolojik ihraç malı Anti-komünizm silâhını patlatmakla olur. Sağcıların bu silâhtan yararlanmalarını doğal karşılarız. Ama bizde kimi sol geçinenlerin de sıkışınca bu silâhtan medet ummaları acıdır. Birincilerin halktan yana olumlu fikir karşısında tepkisi "Kahrolsun komünistler!" "Moskovaya! Moskovaya!" diye bağırmak olur. İkincilerin tepkisi o kadar kabaca değildir: Oportünistçe davranışları eleştirilince "tepeden inmecilikle", "ihtilalci sosyalistlikle", "İllegal eylem hastalığı" ile suçlarlar adamı. Kenarda köşede "aman böylelerinden uzak durun, yoksa başınız belâya girer" derler hakkımızda. Biraz da haklıdırlar bu söylediklerinde. Çünkü bizlere yakın durma, bugünedek kimseye ne güven ne de "itibar"

getirmemiştir. Ve kim bu toplumda burnunu kanatmadan sosyalistçilik oynamak isteğindeyse, bu koşullar sürdükçe, bizden kenar gezmelidir.

Ama niçin bu böyledir? Çünkü henüz Türkiyede gerçek bir özgürlük ortamı yoktur. Çünkü gerçekten demokratik Türkiyeyi kurma işi, henüz başarılması gereken, önümüzdeki bir görevdir. Çünkü Türkiyede şu anda ancak ünlü 141'inci, 142'inci maddeler gölgesinde sosyalistçilik oynamaya izin vardır. Ve bu koşullar yüzündendir ki, yurdumuzda tüm millici güçler, kendi kimlikleriyle ortaya çıkıp, ileri, refah, halkçı bir Türkiyeyi kurma amacını güden anti-emperyalist ulusal güçbirliğini kuramamaktadırlar. Bu koşulların sürüp gitmesi, besbelli ki, Milliyetçiler safını zayıf düşürmektedir. Ve kim bu ortamda rahatlık duyabiliyorsa, kim 141'inci madde gölgesinde sosyalistçilik oynamakla avunabiliyorsa, o, en azından, yanılgıların en derinine düşmüş bir kimsedir. Türkiyede gerçek özgürlük ortamını yaratma uğruna savaş, milli bağımsızlık uğruna, gerçek demokrasi uğruna, sosyalizm uğruna savaşın ayrılmaz bir parçasıdır.

İKİ

1943-1944 YILLARI TÜRKİYESİ

İleri Gençlik Birliği bir öğrenci meslek örgütü idi. Yalnızca meslekî konularla ilgilenmekle yetinmeyen, anti-faşist, kemalist bir nitelik taşımayı da yurtseverlik sorumluluğu sayan bir gençlik örgütü. Biz kemalizmi "gardrop kemalistleri"nden çok farklı olarak devrimci açıdan yorumluyorduk. Bizce İstiklâl savaşımızın geleneğine, Kemalizmin ruhuna bağlılık demek, günümüzün koşullarının gerektirdiği devrimci adımların atılmasını sağlamak amacıyla eyleme girişmek demekti.

İleri Gençlik Biriliğini kurma fikrinin hangi ortamda nasıl geliştiğini açıklayabilmek için 1943-1944 yılları Türkiyesinin içinde bulunduğu koşullar hakkında birkaç söz söylememiz gerekiyor :

İkinci Dünya Savaşı yılları Türkiyesinde, daha önceki Devlet eliyle bir milli burjuvazi yaratma çabası, iyice soysuzlaşarak, şehirde harp vurguncusuna arka çıkma ve köyde de, savaş yıllarının o yeni tipi "Hacı Ağa"yı semizletme politikası biçimine bürün-

dü. Bu halka karşı politikanın baş savunucusu Şükrü Saraçoğlu olmuştur. Ondan önce gelen Refik Saydam hükümeti, savaş şartlarının gerektirdiği iktisat politikasına yönelmede kendine göre az çok olumlu çabalar göstermişti. Yarım milyonun üstünde bir ordunun, üretim alanından alınarak silâh altında/tüketim alanında/tutulduğu, dış ticaretin hemen hemen durduğu, dış yardımın söz konusu olmadığı bir ortamda, karaborsayı, harp vurgunculuğunu önleme yolunda sıkı bir devlet kontrolunu, bir narh düzenini uygulamanın şart olduğu besbellidir. Saydam hükümetinin iyi niyetle bu yolda yürüdüğü söylenebilir.

Saydam hükümetinin yerini "Serbest Ticaretçi" Saraçoğlununkinin alması, gittikçe asalaklaşan sermaye çevrelerinin ağır basmasının sonucu olmuştur. Saraçoğlu hükümeti tam tersine bir yol izledi. Ticareti serbest bıraktı. O günün şartlarında savaş ekonomisinin gerektirdiği sınırlamaları kaldırarak ticareti serbest bırakmak, halkı harp vurguncusuna peşkeş çekmeye eşitti. Saraçoğlu bunu yaptı, ama bununla da yetinmedi, en adaletsiz vergilendirme yoluna, enflasyona başvurdu. Türk parasını basan matbaalar harıl harıl çalışıyordu. İki yıl içinde fiatlar yaklaşık % 400 yükseldi. Ücret ve maaşlarda önemli bir yükselme yoktu. Bu, sabit gelirli vatandaşın gerçek gelirinin üçte bire, giderek dörtte bire düşmesi demekti. En önemli tüketim maddeleri karaborsaya düşmüştü. Tarım ürünleri fiatlarında yükseliş baş döndürücüydü. Serbest pazarda buğday fiatı hemen hemen on misline, 90 kuruşa çıkmıştı.

Başta başbakan olmak üzere zamanın demagog

politikacıları "Köylünün yüzünün güldüğünden" söz ediyorlardı. Oysa köylerde yoksulluk daha da derinleşmişti. Tarım bölgelerinde tek yüzü gülen "Hacı Ağa" idi. O, büyük şehirlerin eğlence yerlerinin yeni itibarlı müşterisi payesine yükselmişti. Köylünün pek büyük çoğunluğu, topraksız ya da yeteri kadar toprağı olmayan ve harmandan harmana yiyeceğini yetiştiremiyen köylüler, yüksek buğday fiyatının kurbanı olmuşlardı. Köylerde açlık vardı. Aç köylülerin kentlere göçü hızlanmıştı. Ne de olsa şehirlerde karne ile ekmek verilmekteydi. Nüfus başına bir gün 150 gram, bir gün 300 gram verilen, savaş yıllarının çamur toprağından farksız şehir ekmeği!

İktisadi çöküş tek başına gelmez, birlikte manevi çöküşü de getirir. Atatürk zamanının milli gururunun, idealizminin yerini, küçük çıkarcılık, "ben dümenime bakarım" zihniyeti almaktaydı. Politikacılarla iş adamlarının buluştukları zengin kulüplerinde, uzun yıllar önemli görevlerde bulunmuş muteberler, özel konuşmalarda, "bundan böyle küçük milletlerin hayat hakkı kalmamıştır, Alman zaferi bir olup bitti olduğuna göre, bizim de Almanyanın dünya hâkimiyetini kabul etmemiz gerekir" yollu Atatürkü mezarından döndürecek sözler söyliyebiliyorlar. Ve öteki klüp üyesi muteberlerinden tasvip görüyorlardı. Bu ve buna benzer nice davranış, bizim türedi, asalak burjuvazimizin titrek elinin milliyetçilik bayrağını kavrıyamıyacağını ve milli bağımsızlığa, devrimci "millet" sloganına Türk emekçilerinin sahip çıkmasının kaçınılmaz olduğunu açıkça göstermekteydi.

Yurt dışında da manzara karanlıktı. Saldırgan

Alman Nazi orduları tüm Avrupayı çizmeleri altına almışlar, Stalingrada dayanmışlardı. Bu durumun yurt içinde önemli etkileri olmuştur:

İkinci dünya savaşının ilk yıllarında, ülkeyi yöneten tek parti olan C.H.P.'nin bileşiminde önemli değişikliklere tanık olduk. Bu partinin kapıları, komprador, ağa temsilcilerine, ırkçısı, turancısı, Anadolucusu gibi her çeşitten, her renkten Atatürk düşmanı gericilere ardına kadar açıldı. O zamana kadar partide ağır basmış olan reformcu küçük burjuva aydınlar yurt içi ve yurt dışı gelişmelerin baskısıyla gerilediler. Ve bu gerileme durumu uzun yıllar sürecektir. Savaşı izleyen yıllarda bizdeki çok partili düzenin Filipin örneğine benzemesinin bir nedenini de burada aramak gerekir. C.H.P. Genel Sekreterliği gibi bir görevin uzun yıllar Kasım Gülek tipinde bir politikacının elinde bırakılması bu bakımdan değerlendirilmelidir. C.H.P.'nin kemalist dönüşümcü köklerine dönme yolunda çaba göstermesi, Ecevitlerin ortaya atılması çok sonra gelecektir. 1940'ların başlarında C.H.P.'deki gelişme bugünkünün tam tersi doğrultusunda bir gelişmeydi. Artık tek parti çevrelerinde Alman Nazi zaferi mukadder olduğuna göre buna hazırlık niteliğinde tedbirlerin alınmasını öğütleyenler çoğalmaktaydı. Varlık vergisi bu Nazi zaferine hazırlık niteliğinde tedbirlerin en önemlisi, en gürültü koparanı sayılır. Saraçoğlu hükümeti, metninde olumlu görünen, ve halkı düşünen bir iktidarın pek âlâ halkın yararına uygulayabileceği bu kanunu, azınlıklara karşı faşist bir kanun biçiminde yorumladı ve öyle uyguladı. Harp vurguncusunun, karaborsacı milyonerin en rezili, eğer Müslüman-Türk

ise, ondan gülünç denecek bir meblâğ, vergi olarak alınıyordu. Öte yandan azınlıklardan olan dar gelirli emekçilerden ödeyemeyecekleri vergiler istendi. Nazi örneğine uyularak Aşkale'de azınlık toplama kampları kuruldu. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olan gayri-müslimin tüm malı mülkü elinden alınıyor, ve kendisi Varlık Vergisinin kalan kısmını, bir lira gündelikle çalışıp ödesin diye, toplama kampına sürülüyordu. Ayni durumda Amerikan, İngiliz, Fransız, Alman, Rus v.b. uyruklu gayri-müslimden vergi alınmıyordu. Bu, kaldırılması uğruna Türk milletinin bunca kan akıttığı kapitülasyonların hortlatılmasından başka bir şey değildi. Saraçoğlu hükümeti milli onurumuzu bu ölçüde zedeleyen işlere girişmişti. Varlık Vergisinin uygulanmasında önemli rol oynayan zamanın İstanbul Defterdarı, sonradan yazdığı bir kitapta, uygulamanın bu şeref kırıcı yönü üzerinde durur ve "Bizi hâlâ Yüce Divan önünde hesap vermeye niçin çağırmazlar diye şaşıyorum" anlamında bir söz eder. Uzun yıllar birçok yurtsever buna şaşmış durmuştur. Gün gelecek savaş yıllarında Ankara Üniversitesinde profesörlük eden ve anlaşıldığına göre Nazi Almanyası hesabına başka önemli görevler de yerine getiren Profesör Herbert Melzig, zamanın Türk başbakanından "Biz Almanlar Saraçoğlunu güvenilir adamımız saymaktaydık" diye bahsedecektir.

Ve Nazizmi örnek alma eğilimi yalnızca mali politikada kalmıyordu. Cumhuriyet tarihinde eşi görülmedik şiddetle özgür düşünce baskı altına alınmıştı. Üstü örtülü sansürün en ılımlı eleştirilere bile tahammülü yoktu. Türk basınının asları Ahmet Emin

Yalman gibi, Hüseyin Cahit Yalçın gibi İstiklâl Mahkemesi artığı, içten içe Atatürk düşmanlarıydı. Nazım ise içeride "İstiklâl Savaşı Destanı"nı yazmaktaydı. Nice emekçi halktan yana yurtsever hapishanelerde çürütülmekteydi. Solcu bilinenler Anadolunun ücra kasabalarına sürülmüşlerdi. Türkiye toprağının üstünde yaprak kımıldamıyordu. Bürokrasinin yukarı kademelerinde, bir Nazi dünya hâkimiyetinin, Türkiye gibi bir ülke için ne büyük bir felâket olacağını az çok sezenler ve açıkça değilse bile, içten içe Müttefik zaferinden yana olanlar eksik değildi ama, görünürde, gün, ekonomide harp vurguncusunun, siyasette de faşist demagogun günüydü.

KARANLIK RESİMDE AYDINLIK NOKTALAR

Bir toplumu yansıtan resim, hiçbir zaman mutlak olarak karanlık olamaz. Toplumların kanunudur bu. İkinci Dünya Savaşı Türkiyesi denen o karanlık resim de tüm karanlık değildi. Yer yer aydınlık noktalar vardı o resimde. Polise ve sansüre rağmen yayınlanan ilerici nitelikte bir iki kitapçık gibi, şu gazete, ya da bu derginin sütunları arasına sıkıştırılan devrimci anlamda birkaç yazı gibi; Anadolunun bilmem hangi bozkırında bir Köy Enstitüsünü, köy emekçilerinin yararına bir kurum olarak kurmaya çalışan ülkücü eğitimcinin çabası gibi...

İşte İleri Gençlik Birliği de bu aydınlık noktalardan biridir.

Türkiye toprağı üstünde yaprak kımıldamıyordu dedik. Toprağın altında nelerin kımıldadığı üzerinde durmayacağız. Bu konumuzun dışındadır. Çünkü

İleri Gençlik Birliği bir yeraltı örgütü değildi. Açıklıkta çalışmayı demokratik hakkı bilen ve bu yolda engelleri zorlamayı görev sayan bir antifaşist öğrenci meslek örgütü idi İ.G.B..

Saraçoğlu hükümetinin siyasetine muhalif olan, başbakan tarafından açıkça desteklenen, ipleri Berlinde birkaç Nazi kuklasının ırkçı - turancı tahrikleri karşısında öfke duyan ve o günkü haliyle Türk Talebe Birliğinden umudu kesen bir avuç Üniversiteli genç devrimcinin girişimidir İ.G.B.. Bu gençler, 1943-1944 yılları Türkiyesi koşullarında, yurtsever olarak, devrimci olarak kendilerine görev düştüğü inancındaydılar. Bunun o günlerde çetin bir iş olduğunu bile bile. Onlar, Vatan, Millet gibi özünde devrimci olan kavramları sahte milliyetçi faşistlerin elinden almanın ve Türk milliyetçiliğine sahip çıkmanın zamanının geldiğine inanıyorlardı. Onlara göre Kuvayı Milliye ruhunu sürdürmek demek, içinde bulunduğumuz yeni koşulların gerektirdiği devrimci çizgiyi izlemek demekti. Bu devrimci çizgi en devrimci açıdan yorumladıkları Kemalizm çizgisiydi. Bu gençler İleri Kemalist, Antifaşist bir öğrenci meslek örgütü kurma konusunda anlaştılar. İçlerinde, bugünün politika dilinde "aşırı sol" diye nitelendirilen eğilimde olanlar da vardı. Ama onlar, her türlü sol sektarizmden uzak, örgütün her eğilimdeki gerçek yurtseverlerin katılabileceği, Kurtuluş Savaşımızın antiemperyalist ve devrimci geleneğine yürekten bağlı, faşizme karşı bir örgüt olmasına karar verdiler. O günlerde tüm dünyada emperyalizme ve faşizme karşı savaşı gerçek milliyetçi mukaddesatçısından, aşırı sol eğilimlisine kadar tüm yurtseverler yürütüyor-

lardı. Nazi çizmesi altındaki Avrupada "Tanrıya inananla inanmayan" omuz omuza savaşıyordu.

İ.G.B. KURULUŞ BİLDİRİSİ

İleri Gençlik Birliği'nin Kuruluş Bildirisi'nin ikinci dünya savaşı Türkiyesindeki gerici akımları inceleyen ve yeni bir gençlik örgütünün gereğini belirten bölümünü buraya aktarmayı gerekli buluyoruz. Bu bölüm İ.G.B.'nin politik yönelimi hakkında bir fikir vermesi bakımından önemlidir. Bildiri dava dosyasında bulunmaktadır. Tahkikatı yürütenler, aramalarda aslını ele geçiremediklerini söylemişlerdi. Bu belgenin bizi suçlamada bir kanıt olarak işlerine yaramıyacağı düşüncesiyle dosyadan kaldırılmış olması akla gelebilir. Biz ilk tahkikatta bildirinin bu son bölümünü hafızamıza dayanarak yeniden yazdık ve ilgililere verdik. Almadılar. Bunun üzerine duruşmalar başladıktan sonra yazıyı mahkemeye sunduk ve dava dosyasına koydurduk. İ.G.B. Kuruluş Bildirisinin ekonomik alanda, savaş şartlarının gerektirdiği halktan yana bir politikayı ve Atatürkçü dış siyasete dönüşü savunan birinci bölümünü yeniden yazmayı gerekli bulmadık. Buraya aktardığımız bölüm, hem öz olarak hem ifade bakımından aslının hemen hemen aynıdır.

İ.G.B. Kuruluş Bildirisinde şöyle deniyordu :

> **Bundan 20 yıl kadar önce, Türk Milletini köle millet durumuna sokmak isteyen garp emperyalistlerini, aklın alamıyacağı fedakârlıklar bahasına yurdumuzdan kovduktan sonra, çürümüş Osmanlı İmparatorluğunun enkazı üze-**

rinde inkılâpçı Türkiye Cumhuriyetini kurduk. İnkılâp öncesi Türkiyesinde, o devrin çapraşık siyasi muhitinde türemiş ve zararları acı tecrübelerle öğrenilmiş turancılık ve islamcılık gibi ceryanları Osmanlı İmparatorluğunun diğer kalıntıları gibi bertaraf ederek yerine Kemalizmin mukaddes umdelerinden biri olan Türk milliyetçiliğini koyduk.

Uzun yıllar turancılık ve islamcılık, Kemalist anlamda vatanseverliğe aykırı hususiyetleri bizzat Atatürk tarafından en açık bir dille belirtilmiş ve tarihi rolleri çoktan sona ermiş menfi ceryanlar telakki edildi. Bu gün de Türk umumi efkârının bu konular hakkındaki görüşleri değişmiş değildir.

İkinci dünya harbinden önceki yıllar içinde gerek turancılık gerek islâmcılık lehinde zaman zaman sesler yükseldiği oldu. Fakat bu sesler, üzerinde durmağa değmiyecek kadar cılızdır. Turancılığın Kemalizmi tehdit eden önemli bir kuvvet olarak meydana çıkması Alman faşizminin Avrupada, hatta bütün dünyada önüne geçilmez bir saldırgan kuvvet manzarası arzettiği devreye rastlar.

Acaba bu sadece bir tesadüften ibaret miydi? En üstünkörü bir inceleme bile bunun bir tarihi tesadüf olmayıp Alman nazizmi ile bizim yerli ırkçı, turancılar arasında sıkı bağlar bulunduğunu bize gösterir.

Almanyada nasyonal sosyalizm iktidara geldikten sonra, Alman ajanları her memlekette bir beşinci kol kurmak için faaliyete geçtiler. Bu beşinci kolların vazifesi, müfrit milliyetçilik maskesi altında kendi memleketlerinde her nevi ileri mahiyette antifaşist ceryanı «Milliyetçiliğe aykırı» diye vasıflandırmak, milli birliği baltalamak, kısaca memleketlerini Alman

istilâsına hazırlamaktı. Günü gelip de Nazi sürüleri memleketlerinin hudutlarına dayandığı zaman, o ana kadar milliyetçiliği hiç kimseye bırakmayan beşinci kol mensupları, her namuslu insandan beklendiği gibi silâha sarılacaklarına, bütün mukavemetin manasız ve boşuna olduğunu ileri sürdüler ve istilâcıları istikbâle koştular.

Nazi ajanları yurdumuzda da bir beşinci kol kurmak maksadı ile başarılı teşebbüslerde bulunmuşlardır. Menfaat düşkünü muhteris birkaç inkılâp düşmanı soysuzu kışkırtarak yurdumuzda Kemalizme düşman bir ceryan yaratmaya kalkıştılar. Tabiî Türkiyedeki beşinci kol, cumhuriyetin ve inkılâbın kundakçılığını yapmayı hedef tuttuğunu açıkça ilân edemezdi. Alçakça faaliyetini gizliyebilmesi ve milleti, bilhassa gençliği iğfal edebilmesi için maske kullanması icap ediyordu: İşte bu maske ırkçılık, turancılıktır.

Türk milleti ekonomi, kültür ve ülkü bağları ile birbirine bağlı vatandaşların teşkil ettiği içtimaî ve siyasi bir bütündür. Türk milliyetçisi de böyle anladığımız Türk milletinin şeref, refah ve saadeti için her fedakârlığa seve seve katlanan kimsedir.

Irkçı - turancıların gayeleri, Atatürk inkılâbının milletimize sağladığı bütün kazançları baltalamak, Türkiyeyi Nazi emperyalistlerinin emri altında felâketli bir sergüzeşte sürüklemek olduğu için bunların hakiki vatanseverlikle hiçbir ilgileri yoktur.

İşte turancılık, ırkçılık, müfrit Türkçülük paravanası ardında gizlenen bu sahte milliyetçiler son zamanlarda bazı selâhiyetli destekleyicilerinin yardımı ile, partide ve devlet mekanizmasında ele geçirdikleri stratejik mevkilerden fay-

dalanarak Kemalist inkılâp ile kabili-telif olmayan faaliyetlere giriştiler. Bu yerli faşistler üniversite muhitine sokulma yolunu da buldular, ve zehirli propagandalarını yayarak, Türk tarihinin en kıymetli evlâdı büyük Atatürkü gençliğin gözünden düşürmek, Kemalizmi kötülemek istediler.

İnkılâba ve Cumhuriyete bütün varlığı ile bağlı olan Türk gençliğinin büyük çoğunluğu turancı tahrikçilerin hakiki maksatlarını anlamakta gecikmedi, ve irticaî propagandalara kulaklarını tıkadı. Fakat sayısı az da olsa bazı iyi niyetli milliyetçi gençlerin faşist tahrikâta kapıldıklarını üzülerek gördük. Çünkü ırkçı demagoglar bulanık suda avlanmanın üstadı idiler, üstelik ciddi engellerle karşılaşmıyorlardı, meydan inkılâp düşmanlarına serbest bırakılmıştı.

1943 — 1944 ders yılı içinde sinsi tahriklerin aşikâr tezahürlerine şahit olduk

Turancı ağabeylerinin tesiri altında kalan bazı üniversiteliler, faşistlerin içyüzlerini teşhir eden ileri fikirli birkaç genci tedhişle işe başladılar. Talebe birliği tarafından çıkarılan mecmualarda, mecmua redaksiyonuna göstermeden idareye ve maarif vekiline hücum eden yazılar neşrettiler. Cumhuriyet maarifi tarafından tayin edilmiş bir profesörün dersini ihlâl etmek maksadı ile ardı ardına nümayişler tertip ettiler. Ve bu profesörün vazifesini yapmasına mani oldular...

Nihayet büsbütün şımaran turancılar işi hükümet merkezinde bir nümayiş tertip etmeğe kadar vardırdılar.

Son günlerde Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün müdahalesi neticesinde ırkçı-turancı elebaşıları mahkemelere verilmişlerdir. Basında

ve devlet mekanizmasında stratejik mevkileri hâlâ işgal etmekte olan ve daha düne kadar yerli yabancı faşistleri desteklemiş bulunan bazı kimseler şimdi sinmeye hatta dil değiştirerek dünkü dostlarını kötülemeye icbar edilmişlerdir. Bu olayları Türk gençliği, bütün Türk milleti ile birlikte hakkın ve adaletin zaferi olarak değerlendirmektedir.

Fakat inkılâp düşmanlarının üniversite gençliği arasında yaptıkları yıkıcı propagandanın menfi tesirleri henüz bertaraf edilmiş olmaktan çok uzaktır.

Turancıların bozguncu faaliyetlerini önlemek, tesirsiz bırakmak vazifesi ile mükellef olan Türk Talebe Birliği faşistlerin taşkınlıklarına seyirci kalmış ve kendisine düşen önemli vazifeleri başaramamıştır. Şüphesiz ki Türk Talebe Birliği bir meslek teşkilâtıdır ve siyasete karışması doğru bir hareket sayılmamaktadır. Fakat üniversite muhitinde inkılâp aleyhtarı propagandalara karşı panzehir vazifesini görmek, inkılâbımızın gençlik arasında bekçiliğini yapmak, siyasi entrikalara karışmak diye vasıflandırılamaz.

Üstelik faşizm ve irticaın siyasi cephesinden maada ilim ve sanat cepheleri de vardır. Atatürk cumhuriyeti ve inkılâbı gençliğe emanet etmiştir. Bu mukaddes varlığımıza dil uzatanlara haddini bildirmek, Kemalizmin bütün derinliği ile, en inkılâpçı manası ile yayılmasını sağlamak Türk gençliği için nefes almak kadar tabii bir şeydir. Bu böyle olduğu halde Türk Talebe Birliği faaliyetini pek dar bir sahaya inhisar ettirmiş ve kendisine düşen bu önemli vazifeyi üzerine almaktan çekinmiştir.

Türk Talebe Birliğinin kifayetsizliği bu sahaya da inhisar etmemiştir. Bir meslek teşkilâtı ola-

rak da talebe birliği yüksek tahsil gençliğinin ihtiyaç ve isteklerini karşılamaktan pek uzaktır.

Bu sebeplerden ötürü Türk Talebe Birliği itibarını kaybetmiş, talebenin gözünden düşmüştür. Büyük sayıda üniversiteli gençler, kendilerini hakkıyla temsil eden, ilham ve iradelerine hakkıyle tercüman olan ve ihtiyaçlarını gereken şekilde karşılayan bir yeni talebe cemiyetinin lüzumunu derinden hissetmektedirler. Hatta bazı talebeler şimdiden guruplar halinde toplanarak, üniversiteli sıfatıyla kendilerini yakından ilgilendiren bu meseleleri aralarında tetkik ve münakaşa etmektedirler.

Vardıkları netice şudur

Artık Yüksek tahsil gençliğinin ilham ve iradesini hakkıyle temsil eden, talebe meselelerini halletmede enerji ile, beceriklilikle hareket edebilen ve bilhassa inkılâba aykırı ceryanların üniversite muhitinde tahribatına engel olabilen, Kemalist inkılâbımızı en ileri manası ile benimsemiş bir inkılâpçı teşkilât olarak vazifelerini müdrik, uyanık ve mücadeleci bir ruhla vazifeye atılmaktan yılmayan bir İleri Türk Talebe Birliğini, Kemalist Anayasamızın bize bağışladığı demokratik haklardan faydalanarak kurmak bir zaruret haline gelmiştir.

Haziran 1944

İ.G.B. ortadan sola tüm üniversitelilerin katılabileceği, geniş gençlik çevrelerini kucaklıyabilen bir ilerici meslek örgütü olacaktı. Bunun böyle olduğunu, tahkikatı yürütenler arasında aklı biraz bu işlere erenlerin de bildikleri kanısındayım. Oysa İ.G.B., ko-

münist kimliğini «Kemalizm» maskesi altında gizleyen bir «gizli yeraltı teşkilâtı» olarak suçlandı ve mahkûm edildi.

Hem kendini maske altında gizleyen örgüt - hem gizli örgüt.. Ne yazık ki mantığın reddettiği bu çifte gizlilik tezi kabul edildi ve nice üniversiteli genç gadre uğratıldı.

BASTİLLE'İ GÖLGEDE BIRAKAN YER

Mahkeme aleyhimizdeki hükmünü, İstanbul Emniyet Müdürlüğünün ünlü Birinci Şubesinde yapılan hazırlık tahkikatına dayandırmıştır. İ.G.B. davasının hazırlık tahkikatının hangi şartlar altında yürütüldüğü hakkında bir fikir verebilmek için, Birinci Şube denen kurumda Mahkemece bir keşif yapılması isteğiyle sunduğumuz kırkdört imzalı dilekçeden bazı paragrafları burayı aktarmayı gerekli buluyorum

> Sayın Yargıçlar,
> Bu dilekçemizi, adaletin gerçekleşmesinden maada hiçbir kaygusu olmadığını umduğumuz yüksek hey'etinize ve hür, refahlı, halkçı bir Türkiyenin hakikat olmasını hedef tutan Türk İnkilâbı tarihine sunuyoruz.
>
> İçimiz burkularak söylemeye mecburuz ki, demokrasinin dünya ölçüsünde zaferini müşahede ettiğimiz bugün, ileri Kemalist Anayasamızı benimsemiş Türkiye Cumhuriyetinin İstanbul Şehrinde, «Bastille»'i ve o müessesenin temsil ettiği mezalimi bile gölgede bırakan bir Emniyet Müdürlüğü mevcuttur.

Biz huzurunuzda yargılanan 50 Türk genci, Emniyet Müdürlüğü binasında aylarca hapsedildik. İçimizde dokuz ay bu müessesenin dar ve karanlık hücrelerinde mevkuf tutulanlarımız var. Bu bakımdan işkenceleri kendi etlerinde hissetmiş ve bu menfur yerde işlerin içyüzünü bilen kimseler olarak yüksek hey'etinize başvuruyoruz.

İstanbul Emniyet Müdürlüğündeki bugünkü işkence tertibatının ve hücrelerin inşaat hazırlıklarına eski emniyet müdürü Halûk Nihat Pepeyi'nin İkinci Dünya Harbinin başlarında Nazi Almanyasına ve Almanyanın peyki Orta Avrupa memleketlerine yaptığı bir seyyahatten edindiği ilhamlarla başlanmış, ve şimdiki emniyet müdürü Ahmet Demir zamanında inşaat bitirilmiştir. Binaenaleyh insanlığın en büyük düşmanı Alman Faşizminin metodları bugün Atatürk İnkilâbı Türkiyesinde, halkın gözünden gizli olarak tatbik sahası bulmaktadır.

İstanbul Emniyet Müdürlüğünde mevkufiyet ve isticvap şartlarını kısaca tasvir edelim:

Birinci Şube emrinde, mevkufların ihtilâttan menedilerek, içine kapatıldıkları 36 adet hücre bulunmaktadır. Bunlardan 6 tanesinin küçük pencereleri vardır ve biraz hava alır. Bunlar 2, 3, 4, 6, 12 ve 14 numaralı hücrelerdir. Diğer hücrelerin (ikisi müstesna) eni takriben 1,20 metre, uzunluğu: 1,90 m. yüksekliği de: 2 m. kadardır. Bu hücrelerde pencere yoktur. Hatta bazılarının pis havalı bir koridora bakan birkaç santim enindeki hava delikleri dahi bulunmamaktadır. Binaenaleyh bu yerlerde teneffüs ve hayat imkânı yoktur demek mübalağa sayılamaz. 19 ve 20 numaralı hücrelere tabutluk adı verilmektedir. Tabutlukların eni: 60 cm., derinliği; 40 cm., yüksekliği de; 1,80

m.'dir. Tabutluklarda işkence görenlere ekmek ve su verilmez. Burada yatanlar uykudan mahrum, aç ve susuz kalırlar.

21'den 28'e kadar numaralı hücreler Müdüriyet binasının zemin katında; 29'dan 36'ya kadar numaralı hücreler sokak seviyesinden 2,50 metre aşağıda, binanın bodrum katında, diğer hücreler ise Birinci Şube Müdürlüğünün bulunduğu en üst kattadır. Bodrumdaki hücrelerde tahammül edilmez rutubet ve koku vardır. Teneffüs edilen hava ıslaktır. Rütubet o derecededir ki bu hücrelerde kibritlerin başları ıslanıp yumuşadığından sigara yakmak imkânsızdır. Bu hücreler hamam böceklerinin ve akreplerin yuvasıdır. Bu kattaki 32 ve 33 numaralı hücrelerin tavanında devamlı surette sızan lağım künkleri vardır, ve yer bir iki santim derinliğinde bir idrar gölü halindedir. Hepimiz uzun aylar bu hücre ve tabutlukların sakinleri olduk.

İsticvap şartlarına gelince

Polis insan haklarını ve kanunu ayak altında çiğneyerek tedhişin, işkencenin her şekline başvurmaktan çekinmemektedir. İşkence ekseriyetle geceleri yapılmakta, bu maksatla Birinci Şube vazifelilerinden «Komisyon» adı verilen dört beş kişilik gruplar teşkil edilmektedir. Bu komisyonlarda bilhassa temayüz eden Emniyet Müdürlüğü mensupları şunlardır

Emniyet müdürü Ahmet Demir, Birinci Şube emniyet âmiri Hamdi Özdemir (Parmaksız Hamdi), gene Birinci Şubeden Komser Rüştü, Emrullah, Bulgar Ahmet ve muavin Hüseyin Pravištalı.

İşkence komisyonlarının başarılarından birkaçı: İlkokul muallimi Hasan Basri Alp işkence

altında ölüme sevkedilmiştir. Şimdi Bakırköy timarhanesinde yatan İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Şubesinin son sınıfının en güzide talebelerinden Kemalettin Özerdem cinnete sevkedilmiş, ayni fakülteden Sefa Yurdanur iki defa intihar teşebbüsünde bulunmuş, Türkiyenin en güzide ressamlarından Nuri İyem ciddi sinir buhranları geçirmiştir. Bu felâketten kurtulup da asabı ve sıhhati bozulmayanlarımız yok gibidir. Sayın yargıçlar, maruz kaldığımız muamele mübalağasız olarak budur. İstanbul Emniyet Müdürlüğünde bugün mevcut şartların faşist bir memlekette bulunmasını akıl alabilir. Fakat Türkiye Cumhuriyetinde insan haklarını, kanunu hiçe sayan bir polis terörünün hüküm sürmesini bizim gibi yüksek heyetinizin de hazmetmemesi, müsamaha ile karşılanmaması gerekir. Sevgili milletimizin şerefle hür ve müstakil olarak yaşayabilmesi için kanlarını döken istiklâl savaşı kahramanları, Türk üniversitelileri polis işkencesi altında inlesinler, çıldırsınlar, ölsünler diye hakaretlere maruz kalsınlar diye hayatlarını feda etmediler. Emniyet Müdürlüğü adı ile anılan müessese bu memlekette bugünkü şekli ile ayakta durdukça yurdumuzda demokrasinin katresinin bulunduğunu iddia etmek gülünç olur.

İnkılâp ve Cumhuriyet, Atatürk'ün bize emanetidir. Bu mukaddes emanet ile, halkçılık ile, Anayasamızla hiç bir surette kabili-telif olmayan bu menfur müessesenin bu hali ile mevcudiyetini devam ettirmesini manevi mesuliyeti bütün vatansever Türklere olduğu kadar yüksek heyetinize de aittir.

Bu gerekçeye dayanılarak Mahkemeden Birinci Şubede keşif yapmasını istiyorduk. Mahkeme

buna yetkisi olmadığını ileri sürerek isteği reddetti.

Böyle koşullar altında yürütülmüş bir tahkikata rağmen, mahkûmiyet kararının kolay elde edilmediğini "İfşa Ediyorum" başlıklı tefrika yazarı iyi bilir. Başbakan Saraçoğlunun doğrudan doğruya etkisi altında olan kurum ve kişiler bize karşı idiler; ama öte yandan Sıkı Yönetim Komutanlığı, en ağır terör şartlarında dokuz ay sürdürülen hazırlık tahkikatına rağmen yeter delil bulunmadığını görerek, Adli âmir sıfatıyla lehimize bir tutum benimsemişti. Sıkı Yönetim Komutanı Orgeneral Asım Tınaztepe, hakkımızda: "Bunlar idealist gençlerdir. Görüşlerine katılmıyabiliriz ama, kendilerine saygı gösterilmelidir. Onları hapishanede katillerle, casuslarla bir tutamayız." diyordu. Tınaztepe'de savaşmış adamın hali başka oluyor.

Ama bizim beraat etmemiz demek, öğretmen Hasan Basri Alp'in ölümüne, üniversiteli Kemalettin Özerdem'in çıldırmasına, üniversiteli Sefa Yurdanur'un intihar girişimine sebep olanların suçlu duruma düşmesi demekti. Kovuşturmayı yürütenlerin temize çıkması için bizim suçlu bulunmamız şarttı. Oysa İ.G.B.'yi mahkûm ettirecek delil yoktu. Süleymaniye camiine üzerinde "Saraçoğlu Faşisttir" yazılı ve "Vurgunculuk ve faşizme karşı Savaş Cephesi" imzalı afişi asma girişimine katılan Hasan Basri Alp de, Tahsin Berkem de İ.G.B. üyesi değillerdi. İ.G.B. ile yakından uzaktan ilgilenmiş olan yaklaşık 150 üniversiteli arasında, dört beş genç, bir ara T.K.P.'nin yeraltı örgütüne girmişlerdi ama, Şubat 1944 tevkifleri üzerine bunların bu örgütle

bağları kopmuştu. T.K.P.'nin yayınlarında, hiç değilse bizim okuduğumuz bültenlerde sorunlar marksist-leninist açıdan konulmakta ve genel olarak faşizme karşı bir politik çizgi savunulmaktaydı. Böylece bu dört, beş genç, bir antifaşist örgüt olan İ.G.B.'ye katılmakla partilerinin bu konudaki görüşlerine aykırı bir davranışta bulunmuş olmuyorlardı. Söz konusu yeraltı yayınlarını birkaç İ.G.B.'linin okumuş olması da yeterli delil sayılamazdı. Bu yayının mümkün olduğu kadar çok sayıda örgüt dışı kimseye okutulmak üzere basıldığı bilinen bir şeydi.

Evet İ.G.B.'yi mahkûm edecek yeter delil yoktu.

Bu delil yetersizliği engeli şöyle giderildi

Bizim tutuklandığımız tarihten bir yılı aşkın bir süre sonra, hiçbir çevre ile ilişkileri olmayan beş genç başbaşa veriyorlar; gizli eylemde bulunma kararı alıyorlar ve hazırladıkları orak-çekiç işaretli bir bildiriyi götürüp Feshane fabrikasına dağıtıyorlar; yakalanınca da Birinci Şubede savcı Alöç'ün yönettiği tahkikatta, bunlardan ikisine, bilinen ikna metodlarıyla İ.G.B. üyesi oldukları söyletiliyor. Gençler polisin elinden kurtulup askeri cezaevine getirilir getirilmez doğruyu, yani İ.G.B. ile hiçbir ilişkileri olmadığını söylüyorlar; bu tertip karşısında biz de gereken tepkiyi gösteriyoruz, ama bir türlü meram anlatılamıyor. İki dava birleştiriliyor.

İ.G.B. davası sanıkları, kendileri hapiste yatarken, dışarıda kendileri adına işlenen bir suçun hesabını verme durumunda bırakılmışlardır. İşte adalet böyle tevzi edildi bizlere.

"TÜRKİYEDE DURUMA HÂKİM OLAN KUVVETLER..."

İleri Gençlik Birliği davasında Mahkemeye sunduğum savunmamdan birkaç paragrafı buraya aktararak, bu konu üzerindeki sözlerime son veriyorum

"Meselenin özü şudur

"1944 yılı Nisan, Mayıs ve Haziran aylarında birkaç üniversiteli genç ile iki üç defa buluştum. Kendileri ile talebeyi ilgilendiren başlıca mevzular ve bu meyanda o sıralarda üniversitede tahrikât yapmakta olan turancılardan bahsettik. Bu toplantıların birinci neticesi talebe birliği başkanı nezdinde yapılan teşebbüstür. Yüksek heyetinizin de bildiği gibi bu teşebbüse İnönü'nün 19 mayıs nutuklarından sonra geçilmiştir. Maksat, üniversite gençliğinin cumhuriyete, inkılâba bağlı bulunduklarını ve turancı tahrikâtı nefretle karşıladıklarını belirtmek için üniversite talebesi adına Millî Şef'e bir telgraf çekilmesini, mümkün ise bir miting tertip edilmesini sağlamak idi.

"1944 yılı Ağustos sonlarından Birinci Teşrin başlarına kadarki devrede ayni gençler ile yaptığım birkaç toplantıda, yeni bir birlik kurma fikrini ortaya attım. Ve münakaşalardan sonra bir taslak hazırladım. Bunun bir benzerini ilişik olarak sunuyorum. İlişik yazıdan da anlıyacağınız veçhile kurulması tasavvur edilen birlik bir talebe meslek birliğinden başka bir şey değildir. Ve bu teşebbüse, mutlaka bir siyasî ideoloji atfetmek lâzımsa, Birliğin benimsediği, benimseyebileceği biricik ideolo-

jinin en inkılâpçı bir zaviyeden tefsir ettiğimiz kemalizm olduğu görülür.

"Hazırlık ve son tahkikat ifadelerim nazarı dikkate alındığı takdirde İleri Gençlik Birliği teşebbüsü hakkında sarih bir fikir edinilebilir. Esasen bu mesele ile ilgili bütün sanıklar huzurunuzda serbest irade ve ihtiyara müstenit beyanları ile durumu aydınlatmış bulunuyorlar. Bu sanıklardan büyük bir kısmı, polis terörüne rağmen hazırlık tahkikatında doğruyu söylemek cesaret ve dayanıklılığını göstermişlerdir. İçlerinden bir kaçının ise, tecrübesizliklerinden ve gençliklerinden hazırlık tahkikatını yapanlar, faydalanmayı ihmal etmemişlerdir.

"Sayın Yargıçlar, eğer İleri Gençlik Birliği davasına Türk tarihinde bir paralel bulmak icap ederse, nazarımızı maatteessüf Abdülhamid'in istibdat devrine çevirmemiz icap eder. 1889 Yılında hürriyet taraftarı olduklarından dolayı tıbbiye talebeleri hakkında yapılan takibattan beri Türk üniversitesi mensupları böyle topluca takip ve tazyik görmemişlerdir. O vakit bunlardan 10 genç, divanı-harp kararı ile evvelâ kalebentliğe, sonra padişahın cezayı tahfif etmesiyle dört buçuk ay müddet ile hapse mahkûm ediliyorlar. Bu tazyik, hürriyet davasını ve cehdini arttırıyor. Hürriyet fikri diğer mekteplere ve halka da sirayet ediyor, mahkûm edilenlerden birkaçı, dışarıdaki arkadaşlarının yardımı ile firar edip Avrupaya gidiyorlar. Oradaki büyük mücahitler ile işbirliği yapıyorlar. Artık bundan sonra Tıp Fakültesi bir siyaset ocağı haline geliyor. 1313 yılında padişahı hâl komplosu hazırlanıyor.

Yapılan jurnaller ile bu komplo akim kalıyor, ve fevkalâde divanı-harp kararı ile 78 kişi Şeref vapuru ile Trablus Garbe nefyolunuyor. Şeref Kurbanları denilen bu kafilenin 32 kişisi tıbbiyeli idi. Fakat bütün bu tazyiklere rağmen mücadele devam ediyor. Nihayet 1908 hürriyet inkılâbı oluyor.

(Mehaz: Doktor Galip Ataç'ın 1340 da yayınladığı «Tıp Fakültesi» başlıklı kitap)

"Kızıl Sultanın münevver üniversite gençliğinin ileri fikirlerini hazmedememesi, bir hürriyet düşmanına yakışır surette aksülamelde bulunması tabii bir şeydir. Milletin arzusuna rağmen bir tedhiş idaresini idameye imkân bulmuş olan bir müstebitten başka bir şey beklenemezdi. Fakat halkçı inkılâbını başarmış olan Kemalist Türkiyede ileri fikirli gençleri meşru, vatan ve milletin nef'ine bir hareketten ötürü Abdülhamid'in usullerini bile gölgede bırakacak muamelelere maruz bırakmak hakikaten pek fecidir.

"En temiz niyetler ile, kemalizm prensiplerinin ilhamı ile bir teşebbüse geçilmiştir. Bu müsbet hareketin mahiyetinin ne olduğu bizden değil, huzura sevk edilmezden önce tahkikatı yapan kimselerden sorulmuştur.

"Bu gibi teşebbüsler bizim memleketimizde yeni bir şey olduğundan, bunlar İleri Gençlik Birliği teşebbüsünün gerçek manasını anlayamıyarak, meseleyi alâkalı makamlara olduğu gibi değil, kendi faraziyelerini teyid eder ve bazı suçlarını mazur gösterir şekilde aksettirmişlerdir.

"Ben davamı izah etme fırsatı bulamadığımı ve bunun için bunca kıymetli üniversitelinin huzurunuza sanık olarak sevk edildiklerini sa-

nıyorum. Başka türlü olamaz. Cumhuriyet Türkiyesinde vatansever gençlerin inkılâpçı fikirlerinden ötürü yargılanmalarının mümkün olduğunu bir an için bile düşünmek hakikaten pek elem verici olur.

"Sayın Yargıçlar,

"Hepinizin bu vatanın emrinde uzun yıllar kıymetli hizmetler görmüş, mazisi temiz askerler olduğunuzu biliyorum. Hakkımızda iyi niyetlerden başka bir şey beslemediğinize kuvvetle kaniim. Böyle çapraşık siyasi bir davada bazı dış tesirlerin de mevcut bulunmasının ihtimal dahilinde olduğunu bilmez değilim.

"Ancak vicdanınıza danışarak ve bir çok kıymetli Türk gencinin istikbali, hayatı mevzu'u bahis olduğunu göz önünde bulundurarak âdil bir kararara varacağınızı umuyorum. Vereceğiniz karar yalnız bizi değil Türk demokrasisini ilgilendiren bir karardır. Bu karar bugün Türkiyede karanlık kuvvetlerin mi, yoksa ileri insanlığın en müsbet buluşlarından mülhem Kemalizmin, ileri fikrin mi vaziyete hâkim olduğunu gösterecektir.

"Hakkım olan beraatimi dilerim."

Şubat 1946

Bilindiği gibi hakkımızda verilen hüküm, Türkiyede vaziyete hâkim olanın, karanlık kuvvetlerin değil de ileri fikrin olduğunu doğrulayacak bir hüküm olmadı ve "hakkımız olan beraat" bizden esirgendi.

ÜÇ

168 SANIKLI SİYASİ DAVA

Tefrikada 1946-1951 yılları olaylarına değinen bölüm üzerinde de kısaca durmamız gerekiyor. Bilindiği gibi bu yıllarda Türkiyede çok partili düzen emperyalizmin etki alanına düşen geri kalmış ülkelerin Filipin tipi demokrasisi biçiminde uygulandı. Ve sonunda Amerikaya yaranma ve gericiliğe tavizde ne de olsa duraksamalı davranmak zorunda olan C.H.P., iktidarı, taviz konusunda kararlı D.P.'ye kaptırdı. Ve yurdumuzda emperyalizm - komprador - feodal ağa üçlüsünün hâkimiyeti perçinlendi. Bu süre içinde her eylemi, her davranışı, hiç şüphe yok ki bu koşulları gözönünde tutarak değerlendirmeliyiz.

Tefrikanın bu bölümü üzerinde ayrıntılı açıklamalara girişmeyi gereksiz saymaktayım. Ancak 1954 yılında Ankara Garnizon Kumandanlığı, II Numaralı Askeri Mahkemesi önündeki savunmamın önemli saydığım bazı paragraflarını sunmakla yetineceğim. Tefrika yazarı T.K.P. tahkikatında gö-

revli değildi. Bu bakımdan verdiği bilgiler ikinci el bilgilerdir. Yazar, daha 1947 yılında yeraltı örgütüne sızan milli emniyet ajanlarının başarısından övünerek söz etmektedir. Gerçekten, yargılama sırasında da tanık olarak dinlenen milli emniyet ajanları, tefrika yazarını doğrular biçimde konuşmuşlar ve 1950 affından yıllarca önce öksenin hazırlandığını söylemişlerdir.

Daha 1947'de eylemi emniyetçe tespit edilen bir illegal örgüt hakkında kovuşturmaya girişilmemesinin ve 1951 yılına kadar beklenilmesinin, suça teşvik niteliği taşıdığını savunma olarak ileri sürenlerimiz oldu. Meselenin hukuk yönü bir yana, iddia edildiği gibi, bir kanun dışı eylem olduğunu bile bile tam dört yıl beklenilmesi ve ancak 1951 sonunda harekete geçilmesi, iktidar açısından akıllıca bir davranış sayılmalıdır: 168 Sanıklı büyük bir siyasi davayı en sansasyonel biçimde sahneye koyarak, Amerikanın yardım konusunda cömertçe davranmasını sağlamak için en uygun zaman 1951-1954 dönemi idi. Özellikle o yıllarda Sam Amca ancak komünist tehlikesi altında olan ülkelere para vermeye yanaşmaktaydı. Kimi yoksul ülke diplomatları, Dolar koparmak için, Fransadan, İtalyadan komünist ithâl etme gereğinden, şaka yollu söz etmekteydiler. Biz bir bakıma, siyasilerimizin bakan kotuklarından yapamadığını, sanık sandalyalarından yapıyorduk. Ama bu, bizim için bir züğürt tesellisi bile olamıyordu. Çünkü Türkiyeye akan dış yardımın şartları olduğunu ve tutulan yolun yurdumuzu Amerikan vasiliği altına sokmasının kaçınılmaz olduğunu açıkça görüyorduk.

1951-1954 T.K.P. davasındaki savunmamın buraya aldığım bölümlerinden de anlaşılacağı gibi, bu, genel niteliğiyle hukuki bir savunmadır. İdeolojik bir savunma değildir. Milletin önünde açık olarak yapılan yargılamalarda siyasî savunmanın gereği besbellidir. Bu durumlarda siyasi sanık kendisini mahkemenin değil, kendi halkının önünde sayar ve ona hesap verir. O kendisini değil, davasını savunur. Yargıçların başlarının üstünden millete hitap eder. Babeuf'den Castro'ya dek bu böyle olmuştur. Ama, 1953, 1954 yıllarında Harbiyedeki Askeri Mahkeme önünde yapılan gizli yargılamada uzun uzadıya siyasî savunmaların gereği yoktu. Hitap ettiklerimiz öteki sanık arkadaşlarımız olamazdı. Onlarla hapishanede her gün yüz yüzeydik ve teorik eğitimlerine bir katkıda bulunmak isteğinde idiysek bunun yeri mahkeme salonu değildi. Yok, siyasi savunmayla bilinçlendirmek istediğimiz kimseler üç kişilik mahkeme hey'eti, ilk tahkikatta işkenceleri yönetmiş olan savcı ve biriki gardiyan idiyse, bu bilinçlendirme çabasının pek parlak sonuçlar vermiyeceğini önceden kestirebilirdik.

Bir de şu önemli nokta var : Türkiye emekçilerinin davasının savunmasını ancak buna lâyık olanlar yapabilirler. Devrimci şereflerine halel getirmemiş olanlar, dostun düşmanın önünde başı dik durabilenler. Yoksa mahkemede sanık kürsüsünden atılan söylevlerin en parlağı, günahların kefareti niteliği taşıyorsa bunun bir değeri olamaz.

Hakkımdaki iddia, söz konusu örgütün Merkez Komitesi üyesi olduğum ve bu sıfatla yeraltı eylemine katıldığım iddiasıydı. Bu iddianın dayandığı

en önemli delil olarak bir sanığın hakkımdaki ilk tahkikat ifadesi gösterilmekteydi. Savunmamın sözü edilen delili inceleyen bölümünü buraya tam metin olarak aktarıyorum. Polisin müdahalesiyle elde edildiği kesin delillerle sabit bir ilk tahkikat ifadesinin, âdil bir hükme dayanarak olamıyacağını şöyle savundum

"Şimdi, Zeki Baştımar'ın bu konudaki ilk tahkikat ifadesine gelelim

"Bu maznun 8/1/1952 günkü ilk tahkikat ifadesinde şöyle diyor

"«... 2/9/1951 günü, ben, Mihri, Halil, Reşat Yenimahalle'de ne randevulu olarak, ne de tesadüfen buluşmuş değiliz»"

(İlk Tahkikat Dosyası: I, Sayfa 201)

"Ayni Zeki Baştimar'a 26 Mart 1952'de imzalatılan ifade şudur

"«... Dağılmış olan parti teşkilâtını ben topladım, ve faaliyete geçirdim. Bu faaliyete karşı aleyhtar bir ceryan olduğunu evvelce söylemiştim: Bazı eski komünistler hapishaneden çıktıktan sonra onlarla da, yani Reşat, Mihri, Halil, Ahmet ile de görüştüm.

"«Ahmet bir defa kat'i olarak yanaşmadı ve fikir söylemedi. Diğerleri aleyhte cereyanın doğru olmadığını söylediler. Reşat, faaliyete katılmak hakkında sarih bir fikir ileriye sürmedi. Münferiden yaptığım bu temaslardan sonra ayrıca birkaç kişinin biraraya gelerek bu işi birlikte görüşmemiz lâzım geleceğini düşündüm. Ve bir gezinti hissi vermek üzere bu fikri Ahmet hariç diğerlerine söyledim. Kabul ettiler ve tarihini şimdi hatırlıyamadı-

ğım bir günde Yenimahalle'de buluştuk. Orada at yarışlarına giden yol üzerinde buluşmuştuk. At yarışları sahasını da geçtik. Yoldan ayrıldık, küçük bir ağacın altına oturduk. Burada ben, Reşat, Mihri ve Halil olmak üzere dördümüz idik. Ben bu fırsattan istifade ederek orada, 1949'dan sonra Parti'nin dağılmış olduğunu, bu vaziyet karşısında bana bir vazife düştüğünü ve bu vazifenin de dağılmış Partiyi yeniden toplamak olduğunu söyledim. Bilâhara İstanbul'a bu maksatla geldiğimi, bazı temaslar yaptığımı, fakat tamamiyle aksi bir cereyanla karşılaştığımı ve bu şartlar altında iş görmenin güç olduğunu anladığımı, buna rağmen bu güç şartlar içinde faaliyete geçtiğimi, isim zikretmiyerek, birkaç vilâyette teşkilât kurulduğunu, (İstanbul'da) bir Vilâyet Komitesi kurulmuş olduğunu söyledim. Hamdi beyin sorması üzerine İzmir ve Ankara vilâyetlerini Hamdi beye söyledim.»"

"Maznunun sözünü bu noktada keserek önemli saydığım bir hususa işaret ediyorum. Son cümlede adı geçen «Hamdi bey» Emniyet Müdürlüğü Birinci Şube Müdür Muavini Hamdi Özdemir (Parmaksız Hamdi)'dir. Maznunun 8/Ocak/1952 tarihli ilk tahkikat ifadesi dosyadadır. Bunda İzmir ve Ankara Vilâyet Komitelerinden bahsedilmediği gibi bu ifadenin yukarıda dercettiğim kısmında Yenimahalle'de bir toplantı yapıldığı iddiası da kesin olarak reddedilmektedir. 26/Mart/1952 tarihli ifadesinde ise Zeki Baştımar bu toplantıyı kabul ediyor ve İzmir ve Ankara Vilâyet Komitelerini «sorması üzerine Hamdi bey'e söylediğini» beyan ediyor.

"Durum sarihtir, ilk ifadesini tatminkâr bulmayan Sorgu Hâkimi, maznunu daha elverişli

bir ifade vermeye ikna etme işini polise havale etmiştir. Polis de tahmin edebileceğiniz çeşitli ikna metodlarını kullanarak Zeki Baştımar'dan 26 Mart tarihinde zapta geçen ifadeyi elde etmiştir.

"Maznunun 8 Ocaktaki ifadesi bir ilk tahkikat ifadesidir; ilk tahkikat dosyasında bulunmaktadır. İfadeyi alan sorgu hâkimidir. İlk tahkikatta Polis'in müdahale etmesi, tazyik yapmak şöyle dursun, hattâ maznuna bir sual tevcih etmesi dahi kanuna aykırıdır. Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu ve Polis Vazife ve Selâhiyetleri Kanunu bu hususta sarihtir. Askeri Muhakeme Usulü Kanununda ise bu hükümleri nakzeden bir kayıt bulunmadığına göre, Askeri Sorgu Hâkimi de bunlara icabet etmekle mükelleftir. Hattâ mevzuatta, değil askerî Sorgu Hâkimi, Askeri Müddeiumumi'nin bile Polis'in yardımından faydalanmasına cevaz veren bir hüküm yoktur. «Polis Müddeiumumi'nin yardımcısıdır» kaydı, münhasıran sivil müddeiumumilere şamildir.

"Bu davanın ilk tahkikatı esnasındaki tedhiş ve kanunsuzluklar hakkında bütün diğer iddialarımız nazarı itibara alınmasa bile, yalnız maznunun ifadesindeki, işaret ettiğim, şu manidar cümle, ilk tahkikatta Polis'in müdahale ettirildiğine, böylelikle de kanunun ihlâl edildiğine şüphe bırakmamaktadır.

"İlk Tahkikat Dosyasının Halil Ölçer imzasını taşıyan bu sayfası, kanunsuzlukları kısmen olsa dahi isbat etmesi bakımından bir vesika, lehimize maddi delil önemindedir.

"Zeki Baştımar'ın ifadesi şöyle devam ediyor:

"«... **Orada bu mevzu üzerinde (yani İstanbul, İzmir, Ankara vilâyetlerindeki teşkilâtlar mev-**

zuu üzerinde) münakaşa yaptık, hepsi bu faaliyeti tasvip eder göründüler. Yalnız Mihri, bazı kimselerin bu faaliyete aykırı oldukları düşüncesiyle, büsbütün onları bir kenara atmamak gerektiğini, legal sahalarda onlardan faydalanmak icap ettiğini söyledi. Fakat şimdi hatırladığıma göre bunu orada değil, Mihri ile başka bir konuşmamda bana söylemişti. Neticede ben Türkiye Komünist Partisi Ana Prensipleri başlığı altında hazırlamakta olduğum yazının notlarına istinaden nazari kısımlar üzerinde konuşmalar yaptık ve münakaşa ettik. Ondan sonra, Mihri ile benim daha sık sık temas etmem hususunu Mihri ile konuştum. Diğerleri bu konuşmamızı dinlediler. Bundan maksadım bu konuşmayı onlardan gizli yapmadığımızı anlatmak içindir...»"

(İlk tahkikat dosyası Sayfa 560-567)

"Bu ifadeye göre, Zeki Baştımar 1946'dan sonra faaliyete geçiyor, dağılmış olan Parti'yi tekrar kuruyor, bir kır gezintisinde (1951'de) bazı kimselere bu faaliyeti anlatıyor. Onlar da bu, bir nevi faaliyet raporunu tasvip eder görünüyorlar. Sonra da dosyada bulunan T.K. P. Teşkilât prensipleri başlıklı yazıyı pek andıran notlarını bu kimselere okuyor, bunlarla yazı etrafında nazarî münakaşaya girişiyor.

"Bu sözde ifade, Mehmet Bozışık'ın yukarıda zikrolunan beyanlarını nakzetmektedir. Zeki'ye göre Yenimahalle toplantısında gündem, iki mevzu ihtiva etmektedir. Birincisi 1946'dan bu yana faaliyet raporu, ikincisi T.K.P. Teşkilât Prensipleri ile ilgili notların okunması. Halbuki Mehmet Bozışık'ın beyanına göre, faaliyet raporu Cihangir'de verilmiş, yazı Yenimahalle'de okunmuştur. Bu tertibi hazırlıyanların, mezkûr ifadeleri düzenleyenlerin bir

hayli acemice hareket ettikleri kanısındayım. "Bu davanın ilk tahkikatını idare edenler şöyle düşündüler

"Bazı maznunların duruşmada kabul ettikleri gibi, mahdut bir illegal neşriyat faaliyetini, bir parti faaliyeti olarak göstermek, tahkikatı mümkün olduğu kadar şişirmek, genişletmek yolu tutulacağına göre, bu Parti'ye bir de Merkez Komitesi lâzım. Bazı kimseler, bu arada ben de, Merkez Komitesi üyesi olarak gösteriliyoruz. Bu muhayyel komitenin üyeliğine nasbımız Emniyet Müdürlüğünde yapılıyor, ve işkenceler arasında bu mutlu hadiseden haberdar ediliyoruz, nasbı tebellüğ ediyoruz. Fakat bu talihli insanlar arasında Dr. Şefik Hüsnü Değmer, 'Reşat Fuat Baraner gibi 1950 yazına kadar hapishanede bulunup da Af Kanununun mer'iyete girmesi dolayısıyle tahliye edilenler var. Sonra senelerce memleket dışında bulunup, 1950 Eylülünde yurda dönen ve doğruca hapishaneye giden ben de varım. Halbuki iddia olunan faaliyet 1946'dan buyana devam edegelmekte; bizleri bu faaliyetle nasıl ilgili göstermeli? Kolayı var: bu faaliyete dair bir rapor bize dinletilir, ve biz, tasvip eder görünürüz. Fakat bu da kâfi değil. Merkez Komitesi üyesi olduğu iddiası ile mahkemeye sevk olunan bir kimseyi herhangi bir maddî delil ile de ilgili kılmak gerek, meselâ dosyadaki T.K.P. Teşkilât Prensipleri başlıklı yazı gibi. Bunun üzerine bu yazı aynı isnat altında bulunan diğer bazı maznunlarla bana bir başka yerde dinletiliyor. Ve bunun etrafındaki münakaşalara biz de katılmış oluyoruz. Böylelikle bu yazının hazırlanışında, azıcık da olsa, bizim de emeğimiz geçmiş oluyor.

"İşte bu mülâhazalarla, yukarıda zikrettiğim sözde ilk tahkikat ifadeleri, malûm usullerle,

adı geçen maznunlara imzalattırılıyor. Zeki Baştımar bir tek toplantıdan bahsettiği için, ona, Yenimahalle'de hem faaliyet raporunu verdiği, hem Teşkilât Prensiplerini okuduğu söyletiliyor. Mehmet Bozışık 1951 Eylülünde sürgünde olduğuna göre, onu Yenimahalle toplantısına iştirak ettirmek imkânsız, o halde, Cihangir'de bir faaliyet raporu okunduğuna dair ifade kendisine imzalatılıyor.

"İşte Cihangir ve Yenimahalle toplantılarına iştirâk ettiğim, Merkez Komitesi üvesi olduğum iddiaları bu pek de ustaca hazırlanmamış olan tertipten neşet etmektedir."

SİYASİ DAVALAR VE ASKERÎ KAZA

Bu davada kimi sanıklar edindikleri acı tecrübelere dayanarak siyasi davaların genel olarak askeri kazanın yetki alanı dışında tutulması gerektiği görüşünü savundu. Bizim bu konuda söylediklerimiz şunlardır

"Kanunsuz ilk tahkikatın muteber addedilemiyeceğine inanarak, maznunların ekserisi Emniyet Müdürlüğü'ndeki tedhişten bahsettiler, çıldırmalara, intiharlara, şahit ifadelerine işaret ettiler. Benim, Emniyet Müdüriyeti'ndeki tecrit hücrelerinde ve işkence odasında Mahkeme tarafından bir keşif yapılması talebim de gene bu kanunsuzluğu ispat içindi. Yüksek Mahkeme talebimi reddederken, işkence hakkındaki şikâyetlerin mercii kendisi olmadığı ve ilk tahkikatın Emniyet Müdürlüğü'nde ya-

pılmasını tensip eden makamın Adlî Amirlik olduğuna göre, Ankara Garnizon Kumandanlığı'nın herhangi bir hareketinin mevzuata uyup uymadığı hususunun tetkiki kendi salâhiyeti dışında olduğu mealinde bir esbabı mucibe ileri sürdü.

"Keşif talebinin reddi kararında zikredilen, Adlî Amirliğiır hareketinin kanuna mugayir olup olmadığı hususunu tetkikin Mahkemenin salâhiyeti dışında bulunduğu yolundaki ikinci sebep, şüphesiz ki, mukni bir sebeptir. Elbette ki, Yüksek Mahkeme böyle bir salâhiyete sahip olamaz. Askerî silsilei-meratip, Askerî disiplin buna manidir. Siyasi davaların Askerî Kaza'nın salâhiyeti dışında kalması gerektiğine dair memleketimizin belli başlı hukukçuları tarafından ileri sürülen fikrin doğruluğuna bundan kuvvetli bir delil tasavvur edilemez.

Savunmamın bu bölümü aşağıdaki paragrafla sona erer

"Uzun süren bu izahatımdan sonra, hakkımdaki iddiaların mesnet ve delilden mahrum bulundukları hakikatının ortaya çıktığına inanıyorum. Bu faslı kaparken, Tevkifim günü olan 30/Ekim/1951'de Sivil Savcı'ya söylediğim; 14/Kasım/1951'de Sorgu Hâkimi Yarbay Halil Ölçer'e tekrarladığım; 5/Haziran/1953'de, yüzünü ikinci defa gördüğümde ayni zata yeniden tekrar ettiğim ve iki yıllık tecrit hayatım boyunca Emniyet Müdürlüğündeki işkence mütehassıslarına tekrardan usanmadığım şu sözleri, bu tahkikatın sonunda Muhterem Hey'etinizin önünde bir kere daha tek-

rarlıyorum: «Ben Türkiye Komünist Partisinin ne üyesiyim ne de Sevk ve İdarecisiyim. Kanunlara aykırı herhangi bir faaliyetim olmamıştır.»"

Ve bu savunmanın son bölümü şöyledir :

"Muhterem hâkimler,

"Biz çok çektik. Tam iki yıl boyunca ihtilâttan memnuiyet; temiz havadan, tabiî ışıktan, hatta ayakta durmak, bir iki adım atabilmek nimetlerinden mahrumiyet; işkencelerin her çeşidine ve en şedidine maruz kalma... İşte bu davanın ilk tahkikatının benim için ifade ettiği mana budur. Tahkikat dosyasındaki bir iki sayfalık ifademin her satırının ardında bu feci sahneler gizlidir.

"İki yıllık kâbustan kurtulup da huzurunuza sevk edildikten sonra da ıstırabımız sona ermedi. Gerçi ihtilâttan memnuiyetin kalkması ve cezaevine nakledilmemiz neticesi nisbeten daha iyi şartlara kavuştuk. Fakat, karşılaştığımız bazı sahneler yürek açıcı olmaktan çok uzaktı

"Hapishaneden Mahkeme salonuna gelirken, merdiven başında solda bir oda vardır. 1940 yılında, bu bina Yedek Subay Okulu iken, ve ben burada talebe sıfatiyle okurken, o oda Piyadelerin koğuşu idi. İçinde Türk çocukları yatardı. Bugün odanın koridora nâzır pencerelerinden yabancı yüzler bize bakmaktadır. Kıyafetleri bizim yeni üniformalarımızdan farklı olmayan, fakat eşkâlleri, tavırları bize benzemeyen bu yabancılara, bu Amerikan askerî şahıslarına, Harbiye koridorlarında her gün rastlamak kaderimizmiş. Türk Ordusu'nun zabitanının ocağı olan Harbiye bina-

sında; Amerikan tarihinde eşi görülmeyen çapta kumandanlar, Atatürk çapında bir asker, bir tarihî şahsiyet yetiştirmiş olan bu asırlık müessesenin içinde Amerikalıların hâkim tavırlarla dolaşmasını görmek ve buna tahammül etmek de çilemizmiş. Bu yabancılar, bizim eski süvari koğuşuna komşu koğuştan, beni, bir Türk vatanseverini, süngülüler arasında geçerken istihzalı nazarlarla süzmelerini sineye çekmek de yazımızmış.

"Mahkeme salonunda karşılaştığımız manzara da teselli verici olmaktan uzaktır. İki yıllık tedhişin baş mes'ullerinden Yarbay Halil Ölçer, bu sefer kara cübbeye bürünmüş, İddia Makamına yerleşmişti. Üniversiteli genç kızları bile falakaya yatırmaktan çekinmeyen; 40 derece ateşle yatan ve kan tüküren tıp talebesi Halim Spatar'ı hastahanedeki hücresinde bizzat yumruklayan; Demirci Hasan Tartıhak'ı sorgu esnasında bizzat döven bu zat, bütün itirazlarımıza rağmen, As. Muhakeme Usulü Kanununun bilmem kaçıncı maddesi bahane edilerek karşımıza oturtuldu. Bu hakareti de sineye çekmemiz gerekti.

"Mahut 7 nci fıkra daha ilk tahkikatta tatbike konulmuş, durumu çok daha ağır gösterilen, en faal unsurlardan olduğu iddia edilen bazı maznunlar tahkikattaki yardımlarına karşılık birkaç ay mevkufiyetten sonra serbest bırakılmış, gayrimevkuf olarak mahkemeye sevkedilmişlerdir. 5844 sayılı kanunla muaddel 141. maddede 7. fıkranın ancak hükümde nazarı itibara alınabileceği ve tatbik edilebileceği sarih kaydı bulunduğuna göre, Mahkemenin bu maddenin böyle aleni ihlâlini tamir edeceğini ve maznunlar arasında eşitliği tesis edeceğini biz umarken, Yüksek Heyetin de ilk tahkikat ifadesini huzurda kabul

edenleri, ileride mahut fıkradan faydalanmaları muhtemel olduğu mülâhazası ile tahliye etmeğe başladığını hayretle müşahade ettik. Duruşma esnasında öyle bir an oldu ki, "Ben Komünist Partisi'ne girdim, aidat verdim, neşriyat okudum." diyen serbest bırakılıyordu. Diğer taraftan, biricik suçu, hapisaneye düşmüş olan arkadaşına ehemmiyetsiz bir maddî yardımda bulunmak olan maznunların mevkufiyeti devam ettirilmekteydi.

"Emsali, adliye tarihinde görülmeyen bu hayret verici hali, Mahkemenin o sıralarda henüz durum hakkında gerektiği gibi aydınlanmamış olması ile izah etmek isterim. Fakat artık Mahkeme kâfi derecede aydınlanmıştır ve mevzuzuatı tam bir tarafsızlıkla tatbik eden münsif bir hükümle bütün haksızlıkları biraz olsun telâfi etmek zamanı gelmiştir.

"Bazı maznunlar T.C.K. 141 inci maddesinin Anayasamıza ve B.M.M. nin kanun kıldığı İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetlerini Koruma Sözleşmesine aykırı olduğunu ve bu hususun hükümde nazarı itibara alınarak Mahkemenin mezkûr kanunu tatbikten istinkâf etmesini istediler. Şüphesiz ki, bu davada en adil hüküm, Mussolini'nin Faşist İtalyasından alınan ve Türkiye işçi sınıfını kendi öz siyasi teşkilâtından mahrum bırakmayı hedef tutan, Anayasamızda Türk Milleti'ne tanınan demokratik hak ve hürriyetleri nakzeden bu antidemokratik kanunu tatbikten istinkâf kararı olabilir. Fakat, bütün hüsnüniyetine rağmen, Yüksek Heyetin böyle bir hükme varmasının ne kadar müşkül olduğunu müdrikim. Bununla beraber, Mahkeme, pek âlâ ilk tahkikat diye adlandırılan iki yıllık tethişi takbih ettiğini hüküm gerekçesinde ilân ile, mevzuatın ve şartların müsaadesi nisbetinde en bitaraf, en

münsif karara varabilir. Bunu, gelip geçen hükümetlerin değil, dün var olan, yarın da var olacak olan Türk Milleti'nin adına adalet tevzii ile mükellef olan bir mahkemeden beklemek hakkımızdır.

"Ancak, bütün dış tesirleri bertaraf eden böyle münsif bir hüküm, üç yıldır süregelen zulmü, kısmen olsun telâfi edecektir. Adalet hissine, medeni cesarete sahip, vatansever Türk subaylarından müteşekkil olduğuna inandığım Muhterem Heyetinizden böyle bir hüküm, bir beraat kararı bekliyorum."

Ama bu kez de Mahkeme, isteğimize uyarak, "Musolini'nin Faşist İtalyasından aktarılan ve Türkiye işçi sınıfını kendi öz siyasi örgütünden yoksun bırakmayı hedef tutan, Anayasamıza aykırı" 141'inci maddeyi uygulamaktan istinkâf kararı almadı. İlk tahkikat denen iki yıllık terörü takbih etmedi, ve de beklediğim beraat kararı gelmedi.

DÖRT

SİLÂH KİME KARŞI?

Aradan çeyrek yüz yıla yakın bir zaman geçtiği halde, bu mesele niçin tam bu sıra kurcalanmıştır?

Günümüzde, kimi geçmişi karanlık kişilerin, anti-komünizmden bir kişisel çıkar, bir geçim aracı olarak yararlandıkları herkesin bildiği bir şeydir. Ama biz bu meselenin böyle gürültülü biçimde ortaya sürülmesini bu yönden açıklamanın, doyurucu bir açıklama olduğu kanısında değiliz. Tefrika yazarı şimdiyedek bir Darendelioğlu bir Tevetoğlu gibi anti-komünizm simsarlığı yapmış değildir. Giderek 1953'deki T.K.P. davasında avukat olarak bir sanığın savunmasını üzerine almış ve duruşmalarda yadırganacak bir davranışta bulunmamıştır. Bir zamanlar önemli bir görev verilmiştir kendisine ve bugün de önemli çevrelerle ilişkisi bulunduğunu tahmin edebiliriz. "Bir kere papazlık ettin mi, artık ömrünce papazsın" diye bir Batı atasözü vardır.

Bunu bir raslantı da sayamıyacağımıza göre, tefrikanın tam bu sıra yayınlanmasını biz şu biçimde

açıklıyoruz

Son zamanlarda Türkiyede çok önemli bir gelişmeye tanık olmaktayız: Toplumumuzdaki güçler arasında önemli yeri olan, zümre olarak maddi, manevi çıkarı, emperyalizme yaslanan komprador-feodal ağa ortaklığı ile bağdaşmayan küçük burjuva bürokrasisi, yani Atatürkçü geleneğe bağlı asker - sivil aydınlar acı tecrübelerden sonra bazı gerçekleri anlamaya başlamışlardır. Küçük burjuva bürokrasisinin geniş çevreleri artık anti-komünizmin, Amerikan emperyalizminin bir ideolojik ihraç malı olduğunu, Amerikanın vesayeti altında tuttuğu geri kalmış ülkelere bu ihraç malını bol bol sürdüğünü görebilmektedirler. Amerikan uyduluğunu hazmedemeyen bu zümre, anti-komünizm silâhı ile hesabı görülmek istenen ilk hedefin, şu anda iktidarı ele almaları söz konusu olmayan komünistlerin değil, gerçek güç bakımından iktidara pek yakın bulunan kendilerinin olduğu bilincine gün geçtikçe varmaktadırlar. İnönü'nün Komünizmle Mücadele derneklerinin provokasyonları karşısında tutumu bu bakımdan değerlendirilmelidir.

Artık Türkiye'de de, komünist olmamanın, komünist dünya görüşünü benimsememenin başka şey, Amerikan ihraç malı anti-komünizm silâhından emperyalizmin ve yerli işbirlikçilerin hesabına yararlanmanın başka şey olduğu anlaşılmaktadır

Emperyalizm - Komprador - Feodal ağa ortaklığı bu olumlu bilinçlenmenin farkındadır. Şimdiyedek havayı bulandırma ve millici güçleri bölme yolunda pek işine yaramış olan bu silâhın tutukluk yapmıya başladığını telâşla görmektedir. Emperyalizmin bu silâhtan yararlanamadığı gün, Türkiyede sisler kal-

kacak, hava berraklaşacak ve aldatmacaların, demagojilerin sökmiyeceği gerçekten demokratik bir ortamda herkesin gerçek kimliği iyice belli olacaktır. Ve böyle sağlam bir ortamda tüm halktan yana güçlerin katılacağı, bağımsız ve demokratik halkçı Türkiyenin gerçek olmasını amaç edinen Devrimci Milli Güçbirliği rahatlıkla kurulabilecektir. Emperyalistlerin ve işbirlikçilerin en korktukları şey de budur.

"Yeni Gazete"deki tefrikayı işte bu açıdan değerlendirmenin gerektiği kanısındayız. Söz konusu olan, tutukluk yapmaya başlıyan anti-komünizm silâhına eski etkililiğini kazandırma çabasından başka şey değildir bizce. Tefrika yazarının bunu bilinçli olarak mı yaptığı, yoksa kimi çevrelere âlet mi olduğu önemli değildir.

Şunu kesinlikle belirterek sözümüzü bitirelim

Bütün çabalar boşunadır. Türkiyede, ak koyunun kara koyundan, gerçek yurtseverin sahtesinden ayırd edileceği ileri, refahlı bir Türkiyeden yana tüm millicilerin omuz omuza verecekleri, sislerden arınmış, sağlam demokratik ortam mutlaka bir gerçek olacaktır.

Ankara, Mayıs 1967

"Artık Türkiye'de de, komünist olmamanın, komünist dünya görüşünü benimsememenin başka şey, Amerikan ihraç malı anti-komünizm silâhından emperyalizmin ve yerli işbirlikçilerin hesabına yararlanmanın başka şey olduğu anlaşılmaktadır. Emperyalizm - Komprador - Feodal ağa ortaklığı bu olumlu bilinçlenmenin farkındadır. Şimdiyedek havayı bulandırma ve millici güçleri bölme yolunda pek işine yaramış olan bu silâhın tutukluk yapmıya başladığını telâşla görmektedir. Emperyalizmin bu silâhtan yararlanamadığı gün, Türkiyede sisler kalkacak, hava berraklaşacak ve aldatmacaların, demagojilerin sökmiyeceği gerçekten demokratik bir ortamda herkesin gerçek kimliği iyice belli olacaktır. Ve böyle sağlam bir ortamda tüm halktan yana güçlerin katılacağı, bağımsız ve demokratik halkçı Türkiyenin gerçek olmasını amaç edinen Devrimci Milli Güçbirliği rahatlıkla kurulabilecektir. Emperyalistlerin ve işbirlikçilerin en korktukları şey de budur."

2,5 Lira